

Az 1944/45-ben történtek feltárásával a megbékélésért

Múlt pénteken a Magyar Polgári Kaszinóban bemutatták **Molnár Tünde** *Elhurcolások – Gombos, 1944 novembere* című könyvét, amely tavaly év végén jelent meg a budapesti *Keskenyúton Délvidéki Tragédiáink 1944-45.* Alapítvány gondozásában.

Az író-olvasó találkozó közreműködött **Matuska Márton** író, közíró, a téma legjárta délvideki ismerője, **Fekete J. József** író, újságíró, műkritikus, a Magyar Művészeti Akadémia tagja, valamint az est házigazdájaként **F. Cirkl Zsuzsa** publicista, újságíró, a *Dunatáj* hetilap megbízott igazgatója, fő- és felelős szerkesztője.

A délvideki magyarságra nézve egyik legfájdalmasabb 20. századi történet, a második világháború végi és azt követő időszakban megélt nemzettragédiát családtrónténeten át bemutató kötet szerzője elmondta, édesapját nem ismerhette, hiszen szülei mindössze néhány hónapja voltak házasok, édesanyja várandós volt vele, amikor a családfőt és a családból még két férfit elhurcolták. Egyikük sem tért haza. Mint a legtöbb helyen, Gomboson is a jómódú, köztisztelnek örvendő polgárokat vitték el, ami arra enged következtetni, hogy nem véletlenszerű, önkényes brutalitás, hanem sokkal korábban eltervelt tisztogatás történt 1944 késő őszén.

Matuska Márton szerint mindaddig nem lehet szó nemzetek közötti megbékélésről, amíg az 1944/45-ben történteket nem dolgozzuk fel, illetve nem hozzuk nyilvánosságra. Mindenképp filmeket kellene készíteni, még ha nem is állnak rendelkezésre azok a feltételek, amelyekkel olyan horderejű és hatású alkotás készülhet, amilyen **Cseres Tibor** *Hideg napok* című filmje, amely annak idején hatalmas magyar állami ráfordítással készült.

F. Cirkl Zsuzsa úgy véli, a délvideki iróársadalom koránt

sem vállalta fel a kisebbségi sorsproblémákat olyan mértékig, mint a többi leszakított térség, például a Felvidék és Erdély irói.

– Elégé visszafogott a közéletben szereplők véleménynyilvánítása. Más területeken többet foglalkoznak a veszterhes időkkel és veszteségekkel.

periódusnak az emberi vonulatát, amit mi nagyon könnyen el tudnánk intézni azzal, hogy „44-es események” – hallottuk Fekete J. Józseftől, aki egyebek közt kijelentette, megérdemljük, hogy tudjuk és ismerjük saját történelmünket.

A szerző arra a kérdésre, hogy mit jelentene számára a bocsánatkérés, azt válaszolta, elfogadná, de részéről már megtörtént a megbocsátás, hiszen közeli, kedves szerb barátai vannak. Úgy érzi, mi, délvideki magyarok az együttélés folytán valamiféle kettősségben élünk, amivel végső ideje lenne tudományosan foglalkozni. Ugyanakkor Molnár Tünde fontosnak tartja, hogy elkészüljön az ártatlan magyar áldozatok hosszú ideje tervezgetett közös emlékműve, és fontos, hogy ez az emlékjel ne csak engedélyezett, hanem védett legyen.

Magam is szembesültem olyan alkalommal, amikor erről beszélgettünk külföldi magyarok. Beszélgetőtársaim megjegyezték, mit akarunk mi, vajdasági magyarok, amikor úgy éltünk, mint a krózosok. Megpróbáltam megmagyarázni, hogy a vajdasági magyarság arányzatát tekintve itt volt a legnagyobb vérvesztés, ha valakinek panasza és főháza van joga, akkor azok mi vagyunk. Természetesen nem

– A történeteket fel kell tárni, ezt nem várhatjuk mástól. Vagy megtesszük mi, magyarok, amihez segíteni tudnak a szerb kutatók és a szerb állam, vagy mind homályban marad. A szerb állam támogatása nélkül nem mehetünk semmire. Most várjuk a megbékélést, a magyar és a szerb államfő áprilisban találkozik Csúrogon, kezét nyújtanak, kölcsönösen bocsánatot kérnek. Megmondom őszintén, nagyon félek tőle. Amióta ennek híre kelt, azóta egyre több olyan falfirka

kerülnek meg a mi irodalmáraink sem ezt a témát, szépirodalmi feldolgozása is van nem egy, de kevés. Az, amit Matuska Márton elkezdett Molnár Tünde és a hozzá hasonló szerzők kéziratának felkarolásával, sokkal fontosabb a szépirodalmi feldolgozásnál. Az akadémiai történelemként és statisztikai számokként tekintenek az eseményekre, holott a történelem éppen a „kis életek” sorozatából áll össze. Az ilyen könyvekben, amilyen Molnár Tündéé, kirajzolódik a családok élete, a hatalom viszonyulása a családokhoz, a nemzetek iránt, hosszan szívárványozva fedi fel annak a

jelenik meg, mint a *Halál a magyarokra*. Ismeretlen tettesek követik el. Újvidéken lecserélik a latin betűs feliratokat, Temerinben, Obecsen újra történnek magyarverések, és a hivatalos szervek azt mondják, hogy nem nemzetiségi alapon. Lassan hetven éve lesz a történeteknek, de nem akadt még szerb politikus, aki nyilvánosan azt mondta volna, hogy: bocsánat.

Az est során közreműködött a **Berta Ferenc** Zsbszinház Kisegyüttese, **Povázsán László**, **Jung Sándor**, **Goretity István** és énekesként **Rajc Vilmos**.

(-)

Stock János fotói